

सुहोत्रो भरद्वाजः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्, ४ शक्वरी ।

अभूरेकौ रयिपते रयीणामा हस्तयोरधिथा इन्द्र कृष्टीः।

वि तोके अप्सु तनये च सूरैऽवोचन्त चर्षणयो विवाचः ॥ ६.०३१.०१

रयीणां रयिपते- सम्पत्पालक । एकः- असहायः । अभूः- अभवः । हस्तयोः- भुजयोः । इन्द्र । कृष्टीः- प्रजाः । अधिथा- आधत्से । सूरै- प्रेरक । तोके तनये- धर्मसन्ततिनिमित्ते । अप्सु- जीवोदकनिमित्ते । चर्षणयः- प्रजाः । विवाचः- नानास्तुतीः । वि- विशेषेण । अवोचन्त- वदन्ति ॥१॥

त्वद्भियेन्द्र पार्थिवानि विश्वाच्युता चिच्छ्यावयन्ते रजांसि।

द्यावाक्षामा पर्वतासो वनानि विश्वं दृढं भयते अज्मन्ना ते ॥ ६.०३१.०२

इन्द्र । त्वद्भिया- तव भीत्या । विश्वा- सर्वे । अच्युता- च्युतिरहिताः । पार्थिवानि- भौमाः । रजांसि- लोकाः । चित्- अपि । च्यावयन्ते- कम्पन्ते । ते- तव । आ अज्मन्- आगमने । द्यावा क्षामा- द्यावापृथिव्यौ । पर्वतासः- गिरयो मेघा वा । वनानि- अरण्यानि । विश्वम्- सर्वम् । दृढम्- दृढम् । भयते- कम्पते ॥२॥

त्वं कुत्सेनाभि शुष्णमिन्द्राशुषं युध्य कुर्यवं गविष्ठौ।

दशं प्रपित्वे अध सूर्यस्य मुषायश्चक्रमविवे रपांसि ॥ ६.०३१.०३

त्वम् । कुत्सेन- कर्मशीलेन त्वदुपासकेन । कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिति श्रुतावेवमेव दृश्यते । अशुषम्- शोषयितुमशक्यम् । शुष्णम्- शोषकम् । कुर्यवम्- कुमिश्रकम् । गविष्ठौ- चिद्रश्मीनामेषणे । इन्द्र । अभि युध्य- अयुध्यः । दश- अदशः । अवधीः । दंश दशने । प्रपित्वे- प्रपतने । सूर्यस्य चक्रम्- कालचक्रम् । मुषायः- अपहृतवान् । रपांसि- पापिनः । अविवेः- अपगमयः ॥३॥

त्वं शतान्यव शम्बरस्य पुरौ जघन्थाप्रतीनि दस्योः।

अशिक्षो यत्र शच्या शचीवो दिवोदासाय सुन्वते सुतक्रे भरद्वाजाय गृणते वसूनि ॥ ६.०३१.०४

त्वम्। दस्योः- स्तेनस्य। शम्बरस्य- मेघोपलक्षितजडोन्मुखभावनस्य। शतानि- बहूनि। पुरः- पुराणि बन्धनानि। अप्रतीनि- अप्रतिगतानि। अव जघन्थ- नाशितवान्। शचीवः- प्रज्ञावान्। शच्या- प्रज्ञया। सुतक्रे- हे रसक्रीतेन्द्र। सुन्वते- रसनिष्पादकाय। दिवोदासाय- देवसेवकाय। भरद्वाजाय- सम्पादितहविष्काय। गृणते- स्तुवते। वसूनि- सम्पदः। अशिक्षः- दत्तवान् ॥४॥

स सत्यसत्त्वन्महते रणाय रथमा तिष्ठ तुविनृम्ण भीमम्।

याहि प्रपथिन्नवसोप मद्विक्त्र च श्रुत श्रावय चर्षणिभ्यः ॥ ६.०३१.०५

सः- असौ त्वम्। सत्यसत्त्वन्- अवित्रतबल। महते। रणाय- युद्धाय। तुविनृम्ण- प्रभूतबल। भीमम्- भयङ्करम्। रथम्। आ तिष्ठ- अधितिष्ठ। प्रपथिन्- प्रकर्षाध्वनि। अवसा- रक्षितुम्। मद्विक्- मदभिमुखः। याहि- आगच्छ। श्रुत- श्रुतिप्रसिद्ध। चर्षणिभ्यः- प्रजाभ्यः। प्र- प्रकर्षेण। श्रावय- श्रुतिं श्रावय ॥५॥